

УДК 1:316.4

О. П. Дзьобань, доктор філософських наук, професор;
С. Б. Жданенко, кандидат філософських наук, доцент

ДО ПРОБЛЕМИ МОРАЛЬНО-ЕТИЧНИХ АСПЕКТІВ ІНФОРМАЦІЙНОГО СУСПІЛЬСТВА

Зроблено спробу визначити основне світоглядно-методологічне підґрунтя розуміння сутності морально-етичних аспектів функціонування інформаційного суспільства. Обґрунтовано, що бурхливий науково-технічний розвиток суспільства в інформаційну епоху безпосередньо пов'язаний з етичними загрозами людському існуванню.

Ключові слова: інформаційне суспільство, етика, мораль, духовне життя, культура.

Актуальність проблеми. Безпрецедентні досягнення сучасної науки і техніки є настільки очевидними і безперечними, що на Міжнародному конгресі ЮНЕСКО з питань технічної і професійної освіти ХХІ ст. було принципово назване «ерою знань, інформації та комунікації» [1]. Тим самим були визначені глобальні ціннісні вектори розвитку сучасної цивілізації.

Аналіз останніх джерел і публікацій засвідчує, що більшість авторитетних дослідників характеризують сучасну фазу існування людства терміном «принципово нового чинника світової історії». Можна навести думку Карла Ясперса, одного з найбільш відомих філософів ХХ ст., який осмислив проблему техніки як принципово нового устрою сучасної європейської цивілізації, з якою не зіставиться ніщо, що раніше існувало в людській історії взагалі. Філософ, називаючи сучасну епоху «століттям техніки», пише: «Лише в масштабі світової історії стає зрозумілим, які глибокі зміни, підготовлені протягом двох останніх століть, відбулися у наш час; зміни, які за своїми наслідками незрівнянні ні з чим, що нам відомо з історії минулих п'яти тисячоліть» [2, с. 99].

При безперечних успіхах сучасної техніки, що досягла найбільш вражаючих результатів у сфері інформаційних технологій, у середовищі філософської спільноти зростає невідомість тривога у зв'язку з етичними загрозами людському існуванню, які є наслідком науково-технічного розвитку. Свою заклопотаність сьогодні виражають не тільки професійні філософи-етики, а й представники гуманітарної і технічної інтелігенції, політичні і громад-

ські діячі, взагалі всі мислячі та переживаючі люди. Тому *метою* цієї статті¹ є спроба постановки проблеми співвідношення інформаційного суспільства, породжуваних ним цінностей з основами традиційної моралі, що практично виражається в амбівалентності суспільної свідомості в усіх її формах.

Виклад основного матеріалу. Ключовим поняттям сучасних соціокультурних процесів є поняття інформації. Поки ми розмірковуємо про сутність і властивості інформації, різні підходи до її визначення, її функцію, ми ще не виходимо на філософський рівень розгляду проблеми [3]. Проблема набуває достовірно філософського характеру лише тоді, коли ми осмислюємо феномен інформації в морально-етичних категоріях. Тут відкривається широка перспектива дослідження.

Річ у тім, що інформація сама по собі – це аксіологічно нейтральне повідомлення про факти, вона має виключно підпорядковану і несамодостатню функцію. Якщо ж у суспільстві кількісний аспект інформативного зростання виходить за певні межі, то кількісний аспект інформації перетворюється на якісний: інформація стає знаряддям влади, засобом маніпуляції свідомістю, просто безглуздою грою і забавою. Крім того, наявність інформації далеко не всіма сприймається як абсолютне благо [4, с. 24–32]. Іноді проблема набуває достатньо гострої форми, коли ставиться під сумнів цінність інформації як такої. Російський філософ П. Гуревич у вступній статті до відомої збірки «Нова технократична хвиля на Заході» пише: «Стрімке піднесення техніки як чинника соціальних перетворень актуалізує складний спектр світоглядних питань. Що таке техніка як феномен? Які форми і межі її впливу на людське буття? у чому виявляється суспільна обумовленість техніки? Чи є вона благом для людства або таїть у собі непередбачені фатальні визначення?» [5, с. 3]

Ці питання були поставлені дослідником ще у 1986 р. Сучасні автори продовжують таку лінію. Щодо інформаційного суспільства часто зазначається, що тут є декілька проблем: принципова невизначеність сутності інформації; взаємодія техніки і природи: чи є перша продовженням другої або її антиподом?; взаємини техніки, інформації та людини – чи повинна людина пристосовуватися до шквалу, інформації, що бурхливо і стрімко зростає, техніки або ж слід загальмувати розвиток і пошукати інший шлях? і ці питання чекають на своїх дослідників, вони вимагають не просто філософського, а й етико-філософського рішення. Саме тут і формується етична проблематика,

¹ Тема даної статті безпосередньо пов'язана з філософськими дослідженнями в межах комплексної цільової програми НДР «Філософські та філософсько-правові проблеми духовного життя суспільства та формування правової культури особистості», яку здійснює кафедра філософії Національного університету «Юридична академія України імені Ярослава Мудрого».

пов'язана із становленням і розвитком інформаційних технологій, що призвели до появи того, що сьогодні зазвичай називається інформаційною картиною світу. Розглянемо етичний контекст інформаційної картини світу.

Аналізування становлення інформаційного суспільства взагалі буде неповним, якщо не розглянути питання про те, яким чином система етичних цінностей цього суспільства співвідноситься з традиційними моральними цінностями. Сама криза культури носить багато має в чому етичний характер і, отже, необхідно розглянути взаємовідношення цінностей інформаційного суспільства і традиційних пріоритетів моралі.

Як уже неодноразово підкреслювалося, розвиток інформаційних технологій, глобальна інформатизація сучасного життя є однією з домінуючих тенденцій сучасності. Іншою, не менш значною тенденцією є наростання кризових процесів у всіх сферах життя, що у філософській і культурологічній літературі одержало назву «криза культури». Як відзначає відомий фахівець у цій галузі Г. Тавризян, «тема загальної кризи західної культури – одна з очільних і найбільш стійких у філософсько-історичній літературі нашого століття» [6, с. 3].

К. Ясперс безпосередньо пов'язує розвиток техніки з духовною кризою культури. Він пише: «Чи може трапитися, що техніка, відірвавшись від сенсу людського життя, перетвориться на засіб несамовитого безумства людей або що вся земна куля з усіма людьми стане єдиною гігантською фабрикою, мурашником, який все поглинув і тепер, проводячи і знищуючи, залишається в цьому вічному кругообігу порожнім циклом змінюючих одна одну і позбавлених будь-якого сенсу подій» [2, с. 140].

Технічне мислення, вважає Ясперс, поширюється на всі сфери людської діяльності, і людина перетворюється на частину машини. Машинізація стає тотальним явищем, захоплюючим все буття. Ситуація машинізації призводить до знищення традиції, що і складає сутність головного етичного конфлікту цінностей інформаційного суспільства, яке вступає в конфлікт з цінностями традиційної культури. Ясперс зазначає: «Тому традиція тією мірою, якою в ній кореняться абсолютні вимоги, знищується, а люди у своїй масі уподібнюються піщинкам і, будучи позбавлені коріння, можуть бути саме тому використані найкращим чином. Відчуття життєвості служить зазвичай рубежем між перебуванням на службі і приватним життям. Проте це приватне життя саме стає порожнім, механізується і дозвілля, задоволення перетворюються на різновид роботи» [2, с. 138]. Тим самим філософ поєднує техніку і кризу, що утворює простір для етичного дискурсу. Інформатизація є одним з найсильніших виявів технічного розвитку, тому в сучасних умовах правомірно говорити про кризу, що виникла з розвитком інформаційних технологій.

Таким чином, дві провідні тенденції сучасності – глобальний розвиток інформаційних технологій і поглиблення кризи культури – виявляються глибоко взаємопов'язаними. Дійсно, феномен інформаційного суспільства з'являється в контексті тієї духовної ситуації, яку називають кризою культури. Є всі підстави стверджувати, що ці явища взаємовизначають і взаємодоповнюють одне одного; не можна сказати точно, що причина, а що наслідок: розвиток інформаційних технологій породив кризові явища в духовній сфері або зубожіння культуротворчого потенціалу призвело до розвитку духовно збиткового, виключно інформаційного простору життя.

Головним є те, що ці явища взаємопов'язані, породжені однією логікою розвитку західної цивілізації, про кризу якої говорили багато впливових філософів, зокрема О. Шпенглер, Е. Гуссерль, Х. Ортега-і-Гассет, Й. Хейзінга, К. Ясперс, М. Хайдеггер, Г. Марсель, М. Хоркхаймер, Т. Адорно, Л. Мемфорд, Г. Маркузе, Ю. Габермас та ін. Незмінним чинником, постійно присутнім у всіх роздумах на тему кризи, є західноєвропейська техніка. Розвиток техніки у переважній більшості наукових доробок у контексті даної проблематики виступає сполучною ланкою між розвитком інформатики та наростанням кризи.

Російський і беларуський філософ В'ячеслав Стьопін з позицій сьогодення дня відзначає, що «антропологічна криза, процеси відчуження і зростаючі проблеми збереження особистості вимагають пошуку нових стратегій людських комунікацій», оскільки «науково-технічний розвиток у колишньому напрямку загострюватиме глобальні кризи і наблизитиме людство до самознищення» [7, с. 556–557]. Дослідник вважає, що ці стратегії вимагатимуть не тільки знання, а й етичних принципів.

Сучасні російські дослідники здебільшого налаштовані песимістично і тлумачать технічний прогрес у термінах «етичного вакууму»: «Технічний прогрес з його новим знанням, ставши чимось на кшталт «опіуму для народу», нейтралізував спочатку цінність природи, а потім і людини, породивши нігілізм особливого роду, що перетворився на етичний вакуум – відсутність етичних теорій і систем, релевантних сучасному стану цивілізації» [8, с. 78].

Багато в чому цю тенденцію вловив ще Йохан Хейзінга у книзі «В тіні завтрашнього дня» (1935), яка має характерний підзаголовок «Діагноз духовної недуги нашої епохи». Услід за Освальдом Шпенглером Хейзінга висловив «поширену точку зору на сучасність як на всебічну кризу західної культури, що розпочалася» [6, с. 5].

У міркуваннях Й. Хейзінги можна знайти пояснення тому, чому гіпертрофовані інформаційні технології можливі лише в культурі з глибокою духовною вадою. Фрагмент із роботи Хейзінги наочно це ілюструє: «Судячи

з усього, ми переживаємо зараз найсерйознішу смугу – цілий комплекс небезпек загрожує нашій культурі. Культура перебуває у стані послабленого імунітету проти інфекції та інтоксикації – стан, порівнянний із сп'янінням. Дух марнується даремно. З поступальною ходою культури нестримно девальвується слово, ця розмінна монета думки, поширюючись все легше й у все зростаючих масштабах. Прямо пропорційно знеціненню друкарського або усного слова зростає байдужість до істини. У міру того, як ірраціональна позиція духу завойовує простір, межі хибних концепцій у будь-якій сфері розсуваються до обширної зони. Негайна гласність, що підбурюється меркантильним інтересом і гонитвою за сенсацією, роздуває просту відмінність думок до масштабу загальнонаціонального марення. Ідеї дня вимагають сьогохвилинної реалізації. Тим часом великі ідеї утверджували себе в цьому житті завжди дуже поволі. Над усім світом висить хмара словесного сміття, як пари асфальту і бензину над нашими містами» [9, с. 394].

У цій просторовій цитаті міститься вся подальша програма інформаційної етики, покликаної подолати моральні дилеми інформаційного суспільства. Такі ідеї Хейзінги, як «девальвація слова», «байдужість до істини», «негайна гласність», «меркантильний інтерес», «гонитва за сенсацією», «сьогохвилинна реалізація», стали головними моральними вадами інформаційного суспільства, породженого загальною кризовою ситуацією культури.

При цьому важливим є те, яке значення Хейзінга надає етичному началу культури, ставлячи його непомірно вище інтелектуального, естетичного та технічного. Він пише: «Загальна оцінка культури як висока або низька визначається, мабуть, у глибині своєї не інтелектуальним і не естетичним мірилом, а етичним і духовним. Культура може називатися високою, якщо навіть вона не створила техніку або скульптури, але її так не назвуть, якщо їй бракує милосердя» [9, с. 259].

Важливо й те, що Хейзінга розвінчує сцієнтичні претензії на створення повноцінної культури. Його погляди виглядають програмними і визначальними для побудови нових етичних моделей. Філософ задається питанням, звідки можна чекати порятунку для сучасної ситуації. Відповідає на нього так: «Від Прогресу як такого чекати його марно. Ми вже достатньо «прогресували» у своїй здатності руйнувати цей світ і нашу спільноту. Поступальна хода науки і техніки, яким би необхідним і надихаючим вона не була, не принесе порятунку культурі. Науки і техніки недостатньо для створення фундаменту культурного життя. Явища духовної анемії лежать набагато глибше, настільки глибоко, що наукова думка і виробничий потенціал не можуть обіцяти одужання, розраховуючи лише на власні сили» [9, с. 358].

Таким чином, Хейзінга оголює суперечність між моральністю і розвитком техніки, суперечність, що стала визначальною в культурі ХХ ст. і породжувачем не тільки інформаційної етики, а й взагалі пошуку нових духовних парадигм подальшого людського існування.

Слід відзначити, що вітчизняні дослідники ще за радянських часів також указували на безперспективність виключно технологічного розвитку цивілізації. Так, Г. Батигін зазначав, що «здавалося б, ідея загальної «науковості» і всепроникаючої організації заповнила весь без залишку духовний простір. Але будівництво «Вавілонської вежі» спочатку приречене на те, аби стати стовпотворінням, посяганням на основи людського буття» [10, с. 291].

Ще одним показником кризового стану культури, що ввійшла до стадії інформаційного розвитку, є інтенсивна трансформація ціннісних систем, яка породжує значні розбіжності індивідуальних і групових ціннісних пріоритетів. Інформаційне суспільство – це суспільство, в якому відбулася втрата згоди, що призводить до неможливості знайти загальний стандарт поведінки, загальні ідеї, єдину мову. Це сприяє зростанню різних субкультур, що збільшує ступінь конфліктогенності соціуму. Причому такий ціннісний плюралізм є не стільки виявом свободи, скільки неможливістю дійти спільних ідей через «розсіюючий» вплив інформації. За своєю сутністю інформація є ціннісно і семантично індиферентною, тоді як спільні ідеї – це концентрація сенсу і цінності. Засилля інформація призводить до витіснення ціннісно-сміслових настанов; сьогохвилинність і сенсаційність виходять на передній план, усуваючи сам прецедент серйозної рефлексії.

Інформаційне суспільство – це новий тип суспільства, структурований на основі визначального значення інформації в житті сучасної людини. С. Кара-Мурза визначає сутність цього явища таким чином. На його думку, свобода слова («гласність»), а ширше – свобода поширення інформації, декларується як ключовий принцип громадянського суспільства і ліберального порядку життя. Ухвалення цієї ідеї було культурною і духовною мутацією колосального значення. Це і означало перехід до сучасного західного суспільства, до Нового часу – усунення всіх притаманних традиційному суспільству заборон (табу) і єдиної («тоталітарної») етики, перехід від людини суспільної до вільного індивіда (атому) [11–13].

Як випливає з цих міркувань, багато в чому цінності інформаційного суспільства – це цінності ліберального, громадянського суспільства, які за своєю як найглибшою сутністю увійшли в конфлікт з традиційними цінностями. Сам принцип свободи, що проголошується філософією лібералізму, спрямований на розрив з традиційними цінностями культури, їх модернізацію і реформацію. У той же час саме інформаційне суспільство має низку

ознак, що характеризують виключно його ціннісну основу. На думку Е. Соловйова, «відмітною характеристикою інформаційного суспільства стає зміна характеру міжособових відносин, які виявляються все менш стійкими. з трьох типів зв'язків – тривалі (споріднені, сімейні), середньострокові (дружні, сусідські, професійні), короткочасні контакти – домінуючого положення набувають саме останні, – короткочасні модульні відносини функціонального характеру, кожен з учасників яких є взаємозамінним» [14, с. 143].

Е. Тьоффлер у книзі «Футурошок» називає сучасну людину модульною людиною за швидкоплинний характер її стосунків з іншими людьми. Він пише: «Зниження середньої тривалості людських стосунків, імовірно, є наслідком збільшення кількості цих стосунків. Число людей, з якими сучасний городянин вступить у контакт за тиждень, перевищує число тих, кого зустрічав феодалський селянин за рік, а може й за все життя» [15, с. 75]. Тьоффлер вважає, що урбанізація, яка продовжується, є географічною мобільністю, збільшення числа подорожей – одним із чинників, завдяки яким сучасна людина рухається у напрямку до більшої скороминушості стосунків.

Установлення на зміну довгостроковим короткостроковим відносин – це, безумовно, ціннісний пріоритет інформаційного суспільства, за яким стоїть послаблення етичної свідомості людини, не здатної на тривалі відносини, в основі яких знаходиться етичне почуття обов'язку і відповідальності. У цьому явно виявляється невідповідність ціннісних настанов інформаційного суспільства і традиційної моралі.

Ще одна характерна особливість ціннісних пріоритетів інформаційного суспільства, на яку звертає увагу російська дослідниця О. Філіна: «Неймовірно зростають можливості вертикальної і, особливо, горизонтальної мобільності індивідів – розвиток комунікацій і збільшення добробуту дає можливість вільно змінювати місце проживання. У політичній сфері прогноуються послаблення ролі національної держави, рішуча децентралізація структур управління, розпад ієрархічних структур лідерства, посилення ролі етнічних, культурних, релігійних і т. п. меншин, а також очікується поступовий перехід від представницької до напівплебісцитарної або навіть плебісцитарної форми демократії (концепції «теледемократії» тощо)» [16, с. 50–51].

У традиційній системі моральних цінностей, на відміну від цінностей інформаційного суспільства, сильна прихильність до Батьківщини, рідного краю. Також система цінностей має суворо ієрархізовану форму. В індивідуальному плані це призводить до сакралізації традицій, в політичному – до сакралізації влади.

Про загрозу традиційним інститутам культури з боку науково-технічних нововведень ведуть мову західні дослідники. Наприклад американський філософ

науки Р. Коен зазначає, що «вузькість наукової і культурної освіти може бути уподібнена декваліфікації промислових працівників у тому сенсі, що у технічних фахівців зникає внутрішня потреба в цілісному погляді на технічні і соціальні проблеми, гуманістичній і різнобічній освіті. Звідси випливають небезпеки для традиційних культурних інститутів, політичної і суспільної демократії; ці небезпеки стають тим більш зловісними, чим більшою мірою стає можливим вузькотехнічне оволодіння всіма планетними ресурсами» [17, с. 222].

Важливим аспектом інформаційного суспільства є його комунікаційна природа [18]. Які б форми організації інформації ми не розглядали, реальний соціально-культурний сенс і практичну реалізацію вони знаходять у системі комунікаційних відносин. Але саме тут і проходить основна суперечність між цінностями інформаційного суспільства і традиційними цінностями.

Комунікативні практики є визначальними для системи відносин, що склалися в постіндустріальному суспільстві. Це така соціальна організація, в якій велика частина людської активності спрямовується не на взаємодію людини з перетвореною нею природою, а на людські взаємини. Д. Белл охарактеризував цей тип суспільних зв'язків таким чином: «Постіндустріальне суспільство, оскільки воно концентрує увагу на послугах – людських, професійних і технологічних – є грою між людьми, організацією дослідницьких груп, відносинами між лікарем і пацієнтом, вчителем і учнем, урядовим службовцем і прохачем, коротше кажучи, світом, у якому поєднуються наукове знання, висока освіченість, суспільна організованість і все те, що припускає скоріше кооперацію і взаємодію, ніж координацію і ієрархію. Таким чином, постіндустріальне суспільство є також комунікальним суспільством, тобто суспільством, у якому соціальною одиницею є скоріше організована група, ніж індивід» [19, с. 224–225].

Д. Белл відзначає, що кооперація людей є досить складним завданням, оскільки «абсолютно несподіваним чином життя людей стало визначатися їх взаєминами» [19, с. 247]. Дійсно, основою комунікації є діалог як спосіб реалізації комунікативної потреби; проте саме тут і трапляються істотні збої. Ще екзистенціалісти серйозно заговорили про людського буття і недостовірність спілкувань між людьми. Ця недостовірність набула катастрофічних масштабів. Саме тут і відбувається зіткнення релятивістських настанов інформаційного суспільства й абсолютистських домагань традиційної моралі.

Традиційна мораль володіє, перш за все, рисами абсолютності і безумовності. Російський теоретик етики і культури А. Гусейнов пише: «Мораль, якщо мати на увазі вищі безумовні заповіді, чекає від людини якоїсь духовної стерильності, святості, пропонує їй можливості, що перевищують її, і в цьому сенсі нелюдські вимоги. За логікою моралі, людина повинна дотримуватись її норм навіть усупереч власній вигоді, тиску обставин... Вона вимагає від людини самозречення, самовідданості» [20, с. 268].

З приводу абсолютного характеру моральних цінностей В. Фетисов зазначає: «На відміну від подій, що то з'являються, то зникають, небесні ідеали і цінності сприймаються як абсолютні, тобто такі, що існують скрізь і завжди. Емпірична мораль, наприклад, змінюється залежно від місця і часу, а пронизуючі її абсолютні принципи завжди одні й ті самі.... Життя завжди однакове не тому, що однакові умови й характери людей, а тому, що за мінливими умовами і характеристиками вгадуються єдині надлюдські принципи буття, які накладають відбиток на все тимчасове» [21, с. 14–15].

Висновки. Цінності духовного світу людини, такі як істина, добро, краса утворюють саме її духовне буття, істинно людське життя. Людина не тільки здобуває і використовує істину, а й живе істиною. У будь-якому разі вона повинна жити нею, повинна дорожити нею як вищою цінністю. Причому з точки зору філософського узагальнення під істиною, як правило, мається на увазі не те або інше конкретне знання, досягнуте в певній галузі науки, а узагальнене життєве (світоглядне) знання, так чи інакше пов'язане з відповіддю на запитання: «Що є світ і яке у ньому місце людини?».

ЛІТЕРАТУРА

1. ЮНЕСКО об информационном обществе: основные документы и материалы [Электронный ресурс]. – Режим доступа: http://www.mcbs.ru/files/documents/Documents/inf_obsch_dok.pdf.
2. Ясперс К. Смысл и назначение истории : сборник / К. Ясперс ; пер. с нем. ; вступ. ст. П. П. Гайденко, коммент. В. Н. Катасонова. – 2-е изд. – М. : Республика, 1994. – 527 с.
3. Дзьобань О. П. Філософія інформаційного права: світоглядні й загальнотеоретичні засади : монографія / О. П. Дзьобань. – Х. : Майдан, 2013. – 360 с.
4. Иванов В. Г. Информации – благо? / В. Г. Иванов // Информационное право: Информационная культура и информационная безопасность. – СПб., 2002. – С. 24–32.
5. Гуревич П. С. Закономерности и социальные перспективы научно-технического прогресса / П. С. Гуревич // Новая технократическая волна на Западе : сборник статей : переводы / сост. и вступ. ст. П. С. Гуревича. – М. : Прогресс, 1986. – С. 3–31.
6. Тавризян Г. М. О. Шпенглер, Й. Хейзинга: две концепции кризиса культуры / Г. М. Тавризян. – М. : Искусство, 1989. – 269 с.
7. Степин В. С. Стратегии ненасилия и развитие цивилизации / В. С. Степин // Философия и этика : сб. науч. тр. К 70-летию академика А. А. Гусейнова. – М. : Альфа-М, 2009. – С. 554–568.
8. Козлова Н. П. Научно-технический прогресс и утопия / Н. П. Козлова // Нравственность и хлеб насущный : сб. материалов науч.-практ. конф. – Пенза : РИО ПГСХА, 2006. – С. 76–81.
9. Хейзинга Й. Homo ludens; в тени завтрашнего дня / Й. Хейзинга : пер. с нидерланд. и примеч. В. В. Ошиса ; общ. ред. и послесл. Г. М. Тавризян. – М. : Прогресс : Прогресс-Академия, 1992. – 458 с.
10. Батыгин Г. С. Метаморфозы утопического сознания / Г. С. Батыгин // Квинтэссенция: Философский альманах. – М. : Политиздат, 1991. – С. 288–297.

11. Кара-Мурза С. Г. Правильная революция! / С. Г. Кара-Мурза. – М. : Алгоритм : Эксмо, 2010. – 332 с.
12. Кара-Мурза С. Г. Манипуляция сознанием / С. Г. Кара-Мурза. – М. : Алгоритм, 2000. – 681 с.
13. Кара-Мурза С. Г. Евроцентризм – эдипов комплекс интеллигенции / С. Г. Кара-Мурза. – М. : Алгоритм, 2002. – 253 с.
14. Новая философская энциклопедия : в 4 т. – М. : Мысль. – 2001. – Т. 2. – 634 с.
15. Тоффлер Э. Футурошок / Э. Тоффлер. – СПб. : Лань, 1997. – 461 с.
16. Филина О. А. Проблемы современной информационной этики : дис.... канд. филос. наук : 09.00.05 / О. А. Филина. – Тула, 2009. – 153 с.
17. Коэн Р. Социальные последствия современного технического прогресса / Р. Коэн // Новая технократическая волна на Западе : сборник статей. переводы / сост. и вступ. ст. П. С. Гуревича. – М. : Прогресс, 1986. – С. 210–224.
18. Дзьобань О. П. Комунікаційна природа інформаційного простору / О. П. Дзьобань, Ю. В. Мелякова // Інформація і право. – 2012. – №2 (5). – С. 81–88.
19. Белл Д. Культурные противоречия капитализма / Д. Белл // Этическая мысль: Научно-публицистические чтения. – М. : Политиздат, 1990. – С. 220–232.
20. Гусейнов А. А. Золотое правило нравственности / А. А. Гусейнов. – М. : Мол. гвардия, 1988. – 269 с.
21. Фетисов В. П. Земля и Небо (Приглашение к разговору) / В. П. Фетисов. – Воронеж, 2004. – 28 с.

К ПРОБЛЕМЕ МОРАЛЬНО-ЭТИЧЕСКИХ АСПЕКТОВ ИНФОРМАЦИОННОГО ОБЩЕСТВА

Дзевань А. П., Жданенко С. Б.

Предпринята попытка определить основные мировоззренческо-методологические основания сущности морально-этических аспектов функционирования информационного общества. Обосновано, что бурное научно-техническое развитие общества в информационную эпоху непосредственно связано с этическими угрозами человеческому существованию.

Ключевые слова: информационное общество, этика, мораль, духовная жизнь, культура.

TO THE PROBLEM OF MENTAL AND ETHICAL ASPECTS OF INFORMATIVE SOCIETY

Dzeban A. P., Jdanenko S. B.

The attempt of determination of basic world-view methodological grounds of essence of mental and ethical aspects of functioning of informative society is undertaken. Grounded, that rapid scientific and technical development of society in an informative epoch is directly related to the ethic threats to human existence.

Key words: informative society, ethics, moral, spiritual life, culture.

